

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Autorka habilitačnej práce: **Ing. Tamara Reháčková, PhD.**
Téma habilitačnej práce: **Historické parky a záhrady Bratislavy**
Študijný odbor: **5.1.1 Architektúra a urbanizmus**
Pracovisko: **Fakulta architektúry STU v Bratislave**

Hodnotenie aktuálnosti zvolenej témy

Bratislavské záhrady a parky dotvárajú v rôznych formách obraz mesta už od 13. storočia. Predstavujú súčasť nášho kultúrneho dedičstva a odkaz minulých generácií. Aj napriek tomu, že historické parky a záhrady sú ukázkovými príkladmi humanizovaného prírodného priestoru, stále zostávajú na okraji záujmu spoločnosti. V Bratislave, ale aj na celom území Slovenska, je stav historickej zelene vo veľmi neuspokojivom stave a iba málo z objektov historickej zelene bolo zrekonštruovaných a systematicky sa udržiava. Nízky záujem o problematiku a malé pochopenie pre tento osobitný druh architektonickej tvorby spôsobil, že mnohé historicky vzácne záhrady a parky boli v nedávnej minulosti úplne zničené. Preto som si so záujmom prečítala habilitačnú prácu Ing. Tamary Reháčkovej, PhD., ktorá sa venuje aktuálnej téme – historickým parkom a záhradám na území mesta Bratislavy.

Hodnotenie habilitačnej práce, použitých postupov a dosiahnutých výsledkov

Cieľom habilitačnej práce je analýza a hodnotenie 30 objektov historickej zelene v Bratislave, z nich dva sú v kategórii mestské verejné parky založené v 18. resp. 19. storočí. Ostatné sú panovnícke, šľachtické, meštianske a kláštorné záhrady, resp. rozsiahle komponované prírodné priestory. Habilitačná práca predstavuje ucelený logicky usporiadaný súbor kapitol, ktoré vychádzajú z už publikovanej monografie autorky, ktorej obsah doplnila vstupným komentárom a stručným záverečným zhrnutím. Použité metodické postupy zodpovedajú cieľu práce. Autorka sa zamerala na štúdium existujúcich materiálov (texty, historické mapy a iný historický obrazový materiál) o plochách historickej zelene na území Bratislavy, t.j. uplatnila najmä archívne rešeršné postupy a tiež aj vlastný terénny prieskum. V kapitole Metodika práce a metódy skúmania autorka detailne uvádza podklady, ktoré boli použité. Pre výskum historickej zelene si zvolila vhodnú typológiu sledovaných objektov. Ide o dielo na vysokej odbornej úrovni, ktoré je výsledkom dlhodobého systematického výskumu. Osobitne oceňujem dôsledné citovanie použitých zdrojov v rámci celej práce a pri každej grafickej prílohe.

Nosnou časťou habilitačnej práce je kapitola 3, v ktorej sú prezentované hlavné výsledky získané na základe podrobnej výskumnej práce v archívoch, štúdium historických prameňov a terénnym

výskumom. Autorka v tejto kapitole postupne analyzuje a hodnotí stredoveké záhrady, kláštorné záhrady, hradné záhrady, veľké palácové záhrady, menšie renesančné a barokové záhrady, prírodno-krajinárske parky a komponované prírodné priestory. Významný rozvoj historickej zelene Bratislavy a záhradných úprav nastal, keď sa Bratislava stala hlavným mestom Uhorska. Veľký rozmach záhradných úprav nastal v 18. storočí, v čase budovania výstavných palácov s okázalými záhradami, ako je Grassalkovichov či Aspremontov palác. Práca autorky približuje a vysvetľuje aj obdobie vplyvu anglickej prírodno-krajinárskej školy, ktoré dalo hlavnú podobu napr. Sadu Janka Kráľa, Horskému parku a parku pri kaštieli v Rusovciach. Ako zdôrazňuje, niektoré z bratislavských záhrad sa preslávili v celom Uhorsku. Celú habilitačnú prácu veľmi vhodne ilustrujú úryvky z dobových dokumentov a obrazový materiál, predovšetkým ide o ukážky historických máp, vedút a fotografií súčasného stavu sledovaných objektov. Autorka podrobne analyzuje a približuje čitateľom nielen samotnú záhradnú tvorbu jednotlivých historických objektov, ale uvádza aj cenné historické súvislosti a politické pomery v danom historickom období.

V kapitole 4 autorka zhrnula súčasný stav právnej ochrany historickej zelene a jej manažmentu. Cenný výstup záverečného hodnotenia stavu skúmaných 30 objektov historickej zelene je v kapitole 5, kde je zaradená tabuľka 1, ktorá v prehľadnej forme uvádza rok vzniku objektu, charakterizuje jeho stupeň zachovanosti a rámcové návrhy opatrení. Tabuľku 1 dopĺňa územný priemet sledovaných objektov (príloha 1).

Autorka v habilitačnej práci správne zdôrazňuje významnú úlohu zelene ako mestotvorného prvku a výnimočnú úlohu historických záhrad a parkov. Kvalitu mestského prostredia zvyšujú práve nezastavané plochy so zeleňou, ktoré dokážu oživiť mestské priestory a posilniť vytváranie zmiešaných mestských funkcií.

Výsledky výskumu, ktoré autorka zhrnula v habilitačnej práci, už boli publikované v monografii a môže sa s nimi zoznámiť širšia odborná verejnosť. Monografia je písaná veľmi vhodným pútavým spôsobom a umožňuje lepšie pochopiť mimoriadny spoločenský význam historickej zelene v meste.

Pripomienky a odporúčania k habilitačnej práci

- V kapitole 2 Metodika práce a metódy skúmania autorka detailne uvádza podklady, ktoré boli použité pri výskume, ale nepíše o samotných výskumných metódach, ktoré aplikovala. Ako konkrétne podklady spracovávala, študovala a pod.
- Navrhované manažmentové opatrenia sú veľmi rámcové. Návrh opatrenia typu „udržiavať“ (tab. 1, str. 121, 122) je symbolický. Práve spôsob návrh spôsobu starostlivosti o skúmané plochy predstavoval priestor, kde bolo možné prezentovať vlastný vedecký prístup autorky, ktorý by nadväzoval na detailný analytický prieskum. Odporúčam preto autorke venovať sa v niektorom zo svojich ďalších výskumných projektov detailnejšiemu návrhu manažmentových opatrení.
- V práci mohol byť venovaný väčší priestor aj návrhom na využitie plôch historickej zelene na zmiešané mestotvorné funkcie – s uvedením pozitívnych príkladov z iných (napr. zahraničných) miest.
- V práci mohla byť uvedená samostatná kapitola venovaná súvislosti medzi analýzou historických parkov a záhrad Bratislavy s architektúrou a urbanizmom – študijným odborom, v ktorom je habilitačná práca predložená. Takáto kapitola by bola veľmi vhodným rozšírením už publikovanej práce.

- Príloha č. 1 je koncipovaná obsahovo neštandardne a čiastočne máťúco. Obsah výkresu tvoria kategórie plôch zelene, ktoré nie sú adekvátne tematicky znázornené, čo uvádza nasledovný príklad. V texte habilitačnej práce sa na str. 73 píše, že Grassalkovichova záhrada je jedinou bratislavskou palácovou záhradou, ktorá si zachovala svoju pôvodnú rozlohu a ostala nezmenená od čias jej založenia. Tento fakt nie je v prílohe č. 1 zohľadnený a navyše aj v tabuľke 1 na str. 121 je uvedené, že ide o zachovaný fragment objektu historickej zelene. Uvedená záhrada nie je zvýraznená tak, aby bolo zrejmé zachovanie rozsahu pôvodnej výmery a ani nie je znázornená plocha stavu z 18. storočia tak, aby bola v súlade s obrázkami dokumentujúcimi túto záhradu na str. 70-72, ktoré zodpovedajú 18. storočiu.

Formálne pripomienky

- V kapitole 3 sa nedopatrením na viacerých miestach chybne číslujú jej podkapitoly – napr. 2.3 (na str. 44), 2.4 (na str. 52), 2.5 (na str. 81) atď.
- V texte sa nachádza niekoľko formálnych nedostatkov, napr. nejednotné uvádzanie mien (napr. Pálffy / Pálfy / Pállfy), chýbajúce predložky (napr. názov obr. 86), nadbytočné alebo naopak chýbajúce interpunkčné znamienka, nesprávne uvedené strany v obsahu, v literatúre neuvedené všetky odkazy na zdroje, napr. internetové odkazy obr. 1, 2, 5, 6, 7 a pod., nespresnené odkazy na literárne zdroje, ak sa zhoduje autor a rok publikovania a i.
- Obsah habilitačnej práce odkazuje na prílohu, v práci sú však uvedené dve prílohy.
- V práci chýba zoznam používaných skratiek.
- V názve prílohy č. 1 je potrebné doplniť, že ide o centrálnu mestskú zónu Bratislavy.

Otázky k habilitačnej práci

- 1) Konzultovala autorka navrhované rámcové opatrenia (uvedené v tab. 1) s vlastníkami resp. správcami skúmaných objektov? Aká je podľa autorky šanca realizovať tieto opatrenia?
- 2) Ivan Tomaško vo svojej monografii „Historické parky a okrasné záhrady na Slovensku“ z roku 2004 zaradil na základe valorizácie súčasného stavu Grassalkovičovú záhradu do najvyššej kategórie architektonicky a biologicky mimoriadne významných lokalít a Medickú záhradu do nižšej kategórie celoslovensky významných objektov. Autorka vo svojej práci obidve tieto záhrady zaradila – podľa zachovalosti – rovnako, a to ako zachovalý fragment objektu historickej zelene po rekonštrukcii. Ako (akými doplňujúcimi kritériami kvality) by sa dali v habilitačnej práci (v tabuľke 1) jemnejšie odlíšiť jednotlivé objekty?
- 3) Na mape v prílohe č. 1 je uvedená Medická záhrada ako objekt historickej zelene v pôvodnej slohovej úprave, čo naznačuje aj použitý mapový podklad. Zodpovedá takéto označenie predmetnej plochy zelene skutočne súčasnému stavu?
- 4) Park či záhrada by sa mali udržiavať ako prírodný i umelecký výtvar. Tu sa však často stretávame s konfliktami záujmov medzi ochranou prírody a ochranou parku či záhrady ako kultúrnej pamiatky. Plány obnovy nie sú centrálnne koordinované a spolupráca je v mnohých prípadoch problematická. Aké sú praktické skúsenosti autorky z uplatňovania týchto dvoch prístupov ochrany na území niektorých historických parkov záhrad v rámci Bratislavy?

- 5) Aké sú podľa autorky možnosti využitia výsledkov výskumu týkajúceho sa historickej zelene v urbanizme a v architektúre, resp. v činnostiach súvisiacich s rozvojom urbánneho priestoru?
- 6) Ktoré problémy v manažmente historickej zelene považuje autorka na základe svojich praktických skúseností za najviac problémové?

Záverečné zhodnotenie

Na základe posúdenia habilitačnej práce konštatujem, že habilitačná práca Ing. Tamary Reháčkovej, PhD. prináša originálne vedecké výsledky získané v rámci podrobného dlhodobého a systematického analytického výskumu historickej zelene na území Bratislavy. Výsledky práce potvrdzujú, že autorka má bohaté teoretické aj praktické skúsenosti z riešenej problematiky. Štruktúra práce má logické členenie, je prehľadná a dá sa v nej dobre orientovať. Preto po úspešnej obhajobe a súhlase komisie navrhujem Ing. Tamare Reháčkovej, PhD. udeliť pedagogicko-vedecký titul „docent“.

V Bratislave, 4. júla 2013

prof. RNDr. Mária Kozová, CSc.